

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen

Verkostoituvat vammaispalvelut 6.9.2024

Terhi Karaus, lakimies
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija

Keskeiset ehdotukset

- Vuoden 2025 alussa voimaan tulevan vammaispalvelulain soveltamisalaa ehdotetaan tarkennettavaksi ja selvennettäväksi seuraavilla tavoilla:
  - vammaisen henkilön määritelmän kirjoitustapaa tarkennettaisiin muuttamatta kuitenkaan sen sisältöä.
  - laissa tarkoitettuja palveluita järjestettäisiin vain tilanteessa, jossa muussa, ensisijaisesti sovellettavassa, lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät olisi henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta riittäviä ja sopivia.
  - laissa tarkoitettuja erityispalveluita järjestettäisiin vammaiselle henkilölle vain, jos hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve.
- Sosiaalihuoltolain asiakkaan etua koskevaa säännöstä selkeytettäisiin siten, että palvelusta perittävä maksu ei vaikuttaisi säännöksessä tarkoitettuun asiakkaan edun arviointiin. Lisäksi lakiin lisättäisiin erityinen suojasäännös.

Tavoitteet

- Lain soveltamisalan tarkentamista koskevan esityksen tavoitteena on säilyttää uusi vammaispalvelulaki vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina, turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palvelujen saatavuus sekä hyvinvointialueiden mahdollisuus rahoittaa uudistus.
- Tarkoituksena on varmistaa asiakkaiden tarkoituksenmukainen ohjautuminen eri lainsäädännön mukaisiin palveluihin palvelutarpeen arvioinnin perusteella.
- Sääntely vahvistaisi sosiaalihuollon oikeusperiaatteena voimassa olevaa lähtökohtaa yleisten palvelujen ensisijaisuudesta kaikille henkilöille.
- Soveltamisalaa on tarpeen tarkentaa siten, että tarkennukset koskisivat yhdenvertaisesti kaikkia asiakasryhmiä.

Taloudelliset vaikutukset

- Hallitusohjelman mukaan uuden vammaispalvelulain kustannusvaikutus voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna saisi olla 100 miljoonaa euroa vuosittaisia menoja kasvattava.
- Tässä esitysluonnoksessa ei kuitenkaan ole ollut tarpeen käyttää koko sille varattua lisämäärärahaa, sillä tässä esitysluonnoksessa ehdotettavien soveltamisalan tarkennusten myötä vammaispalvelulain mukaisten palveluiden piiriin ohjautuvien asiakkaiden määrä ei eroa merkittävästi siitä, mitä alkuperäisessä hallituksen esityksessä (191/2022) arvioitiin.

Uuden vammaispalvelulain kokonaiskustannukset

- Kustannukset on laskettu suhteessa vielä voimassa oleviin lakeihin (vuoden 1987 vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki).
- Alkuperäisessä hallituksen esityksessä esitettyihin kustannuksiin on tehty seuraavat muutokset:
  - eduskunnan tekemät muutokset koskien hengityslaitteen varassa elävien henkilöiden taloudellista asemaa, erityisen osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa.
  - kustannustason nosto vuoden 2025 tasoon.

	2025	2026	2027	2028
Hyvinvointialueiden nettokustannukset, milj. euroa (huomioitu lisäykset, säästöt ja asiakasmaksutulojen kasvu)	24,8	31,2	37,3	29,4

Lausuntokierros

- Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 12.4.-31.5.2024. Lausuntoa pyydettiin yhteensä 120 taholta, minkä lisäksi kaikilla halukkailla oli mahdollisuus antaa lausuntonsa Lausuntopalvelu.fi –palvelussa.
- Hallituksen esitysluonnokseen annettiin yhteensä 143 lausuntoa. Vastaajista 16 oli valtion viranomaisia, 1 oli kuntia tai kuntayhtymiä, 18 oli hyvinvointialueita, 4 oli palveluntuottajia, 73 oli järjestöjä, 6 oli tutkijoita, 9 oli yksityisiä henkilöitä ja 16 oli muita lausunnonantajia. Lausuntopyynnössä kysyttiin yhteensä 7 kysymystä esitykseen liittyvistä muutosehdotuksista.

Lausuntopalaute

1/4

- Lausuntopalautteessa nousivat keskeisesti esiin huoli vammaisten henkilöiden pääsystä vammaispalvelujen piiriin, erityisesti niin sanottujen väliinputoajaryhmien osalta, ensisijaisten palvelujen resursointihaasteet, sekä esityksen suhde YK:n vammaissopimukseen.
- Lausunnonantajat vaikuttavat pääosin katsovan, että esityksellä onnistuttaisiin säilyttämään uusi vammaispalvelulaki vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina ja varmistamaan, ettei hyväksytyn vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin tapahtuisi sellaista siirtymistä, joka johtuu muista syistä kuin asiakkaan vammaispalveluita koskevasta välttämättömästä palvelutarpeesta.
- Lausuntopalautteen mukaan suhde muuhun lainsäädäntöön on kuitenkin vaikeatulkintainen ja siten arvioidun asiakasmäärän toteutuminen sisältää epävarmuuksia molempiin suuntiin.

Lausuntopalaute

2/4

- Valtion viranomaiset pääsääntöisesti kannattivat esitystä vammaispalvelulain soveltamisalan täsmentämisestä. Vastanneista **valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies** katsoivat lausunnoissaan, että lakiehdotuksen vaikutusarviointia tulisi täydentää arvioimalla kattavammin soveltamisalaa koskevan ehdotuksen konkreettisia vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Lausuntopalaute

3/4

- **Hyvinvointialueet, Hyvil, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupunki** pitivät esitystä pääosin kannatettavana, mutta esittivät säännöksiä tarkennettavan yhdenvertaisen lain soveltamisen takaamiseksi.
- **Vammaisjärjestöjen** lausunnoissa korostui huoli vammaisten henkilöiden ja erityisesti niin kutsuttujen väliinputoajaryhmien pääsystä vammaispalvelujen piiriin. Järjestöt pitivät soveltamisalaa epäselvänä, minkä nähtiin voivan johtaa lain yhdenmukaisen soveltamisen heikentymiseen.

Lausuntopalaute

4/4

- Iäkkäitä henkilöitä edustavat tahot pääosin kannattivat esitystä.
Vanhusasiavaltuutettu piti hyvänä sitä, että esityksessä on todettu, ettei mitään ikäryhmää ole suljettu pois vammaispalveluja koskevista palveluista ja totesi, että on erittäin tärkeää turvata iäkkäiden vammaisten henkilöiden pääsy vammaispalveluihin silloin, kun muissa palveluissa ei vastata heidän tarpeisiinsa.
- **Palveluntuottajat** pääosin kannattivat ehdotusta, mutta nostivat esiin ensisijaisen lainsäädännön mukaisten palvelujen saatavuusongelmat sekä haasteet esityksen eri tavoitteiden toteuttamisessa.
- **Tutkijoiden** näkemykset esityksestä vaihtelivat keskenään.

Jatkovalmistelun tarkennusehdotukset säännöksiin

- Lausuntopalautteen pohjalta jatkovalmistelussa on arvioitu, että uuden vammaispalvelulain soveltamisalasäännöstä on joiltain osin tarpeen selkeyttää. Jatkovalmistelun aikana tehdään säännöksiin lakitekhnisiä muutoksia, kuten päällekkäisyyden poistoa ja muuta selkeyttämistä.
- Esityksen säännöskohtaisia perusteluja sidotaan palautteen pohjalta paremmin vammaispalvelulain kokonaisuudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 191/2022 vp) sekä YK:n vammaissopimukseen, jota on laajemmin käsitelty mainitussa esityksessä.
- Esityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia sekä säätämisyjärjestysjaksoa täydennetään muun muassa laillisuusvalvojien lausuntojen perusteella.

Aikataulu

- Esitys annetaan eduskunnalle budjettilakiaikataulussa, VN-istunto 23.9.2024
- Uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan 1.1.2025. Esitettävien soveltamisalan tarkentamista koskevien muutoslakien on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan siten, että uusi vammaispalvelulaki tulisi suoraan voimaan tarkennetulla soveltamisalalla.
- Hyvinvointialueilla on tärkeää jatkaa uuden lain toimeenpanoon valmistautumista. Soveltamisalan tarkentamista koskevassa valmistelussa ei ole tarkoitus muuttaa uuden vammaispalvelulain mukaista palveluvalikoimaa.

Kiitos mielenkiinnostanne.

Sosiaali- ja
terveysministeriö